

متوسط مستمری دریافتی به متوسط هزینه خانوار در سال ۱۳۹۷

شاخص کفایت مزایا در پی حصول اطمینان از حفاظت و پشتیبانی مستمری دریافتی بازنشستگان در مقابل فقر و افت شدید استانداردهای زندگی در دوران بازنشستگی است که می‌تواند به شیوه‌های گوناگونی چون نسبت مستمری بازنشستگی به متوسط دستمزدها، سطوح فقر و یا آخرین درآمد دوران اشتغال (نرخ جایگزینی) محاسبه شود. لذا این شاخص علاوه بر تأثیرپذیری از تغییر و تحولات شاخص‌های کلان اقتصادی، همچون تورم، از وقوع پیامدهای پس از بازنشستگی و سن افراد نیز تأثیر می‌پذیرد. تحولات اقتصادی در سال‌های اخیر و بویژه تأثیر تورم بر کاهش قدرت خرید مستمری بگیران همواره این نگرانی را برای دولت و مستمری بگیران به دنبال داشته است که حقوق دریافتی آنها کفاف هزینه‌های زندگی‌شان را ندهد.

متوسط نسبت مستمری به هزینه خانوار یکی از شاخص‌های مهم بیمه‌ای برای ارزیابی سطح کفایت مستمری‌های بازنشستگی است. این شاخص که از تقسیم متوسط مستمری مستمری بگیران بر متوسط هزینه یک خانوار به دست می‌آید، نشانگر این است که میزان حقوق دریافتی یک مستمری بگیر چند درصد از هزینه‌های زندگی او را پاسخ می‌دهد. با توجه به اینکه اکثریت مستمری بگیران صندوق‌های بیمه‌ای فعال در کشور را خانوارهای شهری تشکیل می‌دهند، برای محاسبه این شاخص هزینه خانوار شهری که همه ساله توسط مرکز آمار کشور اعلام می‌شود در نظر گرفته شده است. از طرف دیگر برای محاسبه متوسط مستمری مستمری بگیران میانگین وزنی متوسط مستمری بازنشستگان، متوسط مستمری از کار افتادگان و متوسط مستمری بازمانگان، ملاک عمل قرار گرفته است.

جدول ذیل میزان متوسط مستمری مستمری بگیران و نسبت آن به هزینه خانوار شهری ۱۰ صندوق بازنشستگی عمده کشور را برای سالهای ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ نشان می‌دهد^۱.

ردیف	صندوق / سازمان	متوسط مستمری بگیران در سال ۱۳۹۶ (ریال)	متوسط مستمری بگیران در سال ۱۳۹۷ (ریال)	متوسط مستمری بگیران به هزینه خانوار شهری سال ۱۳۹۶	متوسط مستمری بگیران به هزینه خانوار شهری سال ۱۳۹۷
۱	کارکنان مس	۳۴,۱۴۴,۹۸۸	۴۰,۲۰۷,۴۱۹	۱,۲۴	۱,۲۳
۲	کارکنان هما	۳۴,۳۱۳,۵۹۰	۳۴,۶۳۹,۴۱۰	۱,۲۵	۱,۰۶
۳	بیمه ایران	۲۷,۴۱۵,۴۰۷	۳۰,۸۲۴,۸۸۴	۱,۰۰	۰,۹۴
۴	کارکنان فولاد	۲۲,۷۶۷,۷۶۴	۲۷,۶۶۴,۹۲۷	۰,۸۳	۰,۸۴
۵	کارکنان بانکها	۲۱,۴۰۲,۰۶۸	۲۶,۴۱۱,۹۲۶	۰,۷۸	۰,۸۱
۶	سازمان بنادر و دریانوردی	۱۸,۵۸۰,۶۸۷	۲۳,۲۷۵,۴۶۷	۰,۶۸	۰,۷۱
۷	صندوق بازنشستگی کشوری	۱۸,۴۱۶,۷۰۰	۲۲,۰۷۲,۴۷۲	۰,۶۷	۰,۶۷
۸	شهرداری تهران	۱۸,۶۵۳,۷۹۸	۲۲,۰۲۶,۰۶۸	۰,۶۸	۰,۶۷
۹	تامین اجتماعی	۱۲,۷۶۵,۶۷۱	۱۴,۸۹۱,۹۳۱	۰,۴۶	۰,۴۵
۱۰	صندوق روستائیان	۲,۰۵۶,۸۷۶	۲,۵۳۰,۲۱۶	۰,۰۷	۰,۰۸

همانطور که ملاحظه می‌شود صندوق بیمه کشاورزان، روستائیان و عشایر با متوسط مستمری ۲۵۳ هزار تومان و با فاصله زیاد، کمترین متوسط مستمری را داراست البته باید توجه داشت که صندوق روستائیان یک صندوق حمایتی است، دو سوم حق بیمه‌ی بیمه‌شدگان آن را دولت پرداخت می‌کند و حقوق مشمول کسور آن همواره کمتر از حداقل دستمزد سالیانه است. بعد از صندوق روستائیان، در بین سایر صندوق‌های بازنشستگی سازمان تامین اجتماعی کمترین میزان مستمری را به مستمری بگیران خود پرداخت می‌کند و برای سال ۱۳۹۷، با متوسط حقوق ۱ میلیون و ۴۸۹ هزار تومان تنها ۴۵ درصد از هزینه یک خانوار شهری را پوشش می‌دهد.

صندوق بازنشستگی شرکت صنایع مس ایران، صندوق بازنشستگی وظیفه کارکنان هما و صندوق بازنشستگی بیمه ایران به ترتیب با ۴ میلیون و ۲۰ هزار تومان، ۳ میلیون و ۴۶۳ هزار تومان و ۳ میلیون و ۸۲ هزار تومان بالاترین متوسط مستمری را در بین ۱۰ صندوق عمده‌ای که اطلاعات آن در دسترس است، به خود اختصاص داده‌اند.

^۱ - اطلاعات موثقی از سایر صندوق‌های بیمه‌ای در دسترس نبوده است

جدول ذیل میزان متوسط مستمری مستمری بگیران سازمان تامین اجتماعی به تفکیک بازنشستگان، ازکارافتادگان و بازماندگان، مستمری بگیران صندوق بازنشستگی کشوری و همچنین میانگین این نسبت برای مستمری بگیران دو صندوق را در سه سال اخیر نشان می‌دهد، دو صندوق بازنشستگی بزرگ کشور که بالغ بر ۷۸ درصد مستمری بگیران کشور تحت پوشش این دو صندوق هستند.

سال			
۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	
۰,۵۱	۰,۵۳	۰,۵۲	متوسط مستمری مستمری بگیران سازمان تامین اجتماعی به هزینه خانوار
			بازنشسته‌ها
۰,۳۱	۰,۳۲	۰,۳۲	ازکارافتاده‌ها
۰,۳۶	۰,۳۷	۰,۳۵	پرونده فوتی (خانواده بازمانده)
۰,۶۷	۰,۶۷	۰,۶۳	متوسط مستمری مستمری بگیران صندوق بازنشستگی کشوری به هزینه خانوار شهری
۰,۵۲۶	۰,۵۳۱	۰,۵۲	متوسط مستمری مستمری بگیران دو صندوق به هزینه خانوار شهری

با توجه به داده های جدول فوق مقدار عددی این شاخص برای بازنشستگان، از کارافتادگان و بازماندگان سازمان تامین اجتماعی در سال ۱۳۹۷ به ترتیب برابر با ۵۱ درصد، ۳۱ درصد و ۳۶ درصد بوده است. این نسبت برای حقوق بگیران صندوق بازنشستگی کشوری حدود ۶۷ درصد بوده است. (این اعداد در سال ۱۳۹۶ برای سازمان تامین اجتماعی به ترتیب برابر با ۵۳ درصد، ۳۲ درصد و ۳۷ درصد، و برای حقوق بگیران صندوق بازنشستگی کشوری همان ۶۷ درصد بوده است). میانگین وزنی این شاخص برای کلیه مستمری بگیران دو صندوق در سال ۱۳۹۶ نزدیک ۵۳,۱ درصد بود که با کاهش نیم درصدی به ۵۲,۶ درصد رسیده است. علیرغم اینکه علاوه بر افزایش سالانه حقوق بازنشستگان، با اجرای طرح همسانسازی، حقوق مستمری بگیران صندوق بازنشستگی کشوری مشمول افزایشی دیگر هم شده است لیکن سطح معیشت بازنشسته ها در سال ۹۷ نسبت به سال ۹۶ پایین آمده و متوسط مستمری مستمری بگیران به هزینه خانوار حدود نیم درصد کاهش یافته است.